

Özyaşamöyküsü Kuramı Bağlamında Simone Veil'in Bir Yaşam Adlı Yapıtının İncelenmesi*

DR. ÖĞR. ÜYESİ EMİNE GÜZEL**

Öz

Düşünen, sorgulayan ve anlamaya çalışan bir varlık olarak toplumun temel ögesini oluşturan insan kendisi ve yaşamla kurduğu ilişki temelinde olayları anlamlandırmak ister. Bu istek aslında insanın yaşamdaki yerini ve amacını belirlemesi açısından önemlidir. Bu bağlamda sosyal bir varlık olan insanın kimliği ve yaşamı tarihsel süreç içerisinde yaşanan olaylar sonucunda belirlenmekte ve biçimlenmektedir. Kişinin yaşamında önemli bir değişime yol açmış olayları, düşünsel veya duygusal travmaları en etkili ve güvenilir biçimde aktarma aracı olarak da özyaşamöyküsü türünün önem kazandığını söyleyebiliriz. Özellikle yazın alanında, yeniötesi (fr. postmoderne) olarak nitelendirilen dönemde öznenin yeniden önem kazanmasıyla "ben"li anlatıların yaygınlaşmasında bireyselliğin tanıklıklar ve itiraflarla ortaya konduğu özyaşamöykülerinin önemi yadsınamaz. Özyaşamöyküsünde yazarın kendisiyle başlayan hesaplaşma/sorgulama serüveni tarih ve toplumla hesaplaşmaya, yaşananları unutturmamaya ve gelecek nesillere aktarma amacına doğru evrilir.

Günümüzde daha çok güçlü duruşu ve başarılarıyla anılan Simone Veil hukukçu, siyasetçi ve kadın hakları savunucusu olarak tarihe geçmiştir. Bu başarı, yalnızca rakamdan oluşan bir kimlik ve yok edilen bir özsaygı üzerine kurulmuştur. Toplama kamplarında geçirdiği on altı aylık zorlu süreç boyunca II. Dünya Savaşının yol açtığı büyük yıkıma tanıklık etmiş biri olarak Veil yaşadıklarını yıllar sonra *Une Vie* (tr. *Bir Yaşam*) adlı yapıtında özyaşamöyküsü türünde aktarmıştır. İnsanın hangi durumda yaşam öyküsünü anlatma gereksinimi duyduğu ile ilgili yapılan çalışmalar bir tür olarak özyaşamöyküsünün gelişimi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada Simone Veil'in *Une Vie* adlı yapıtı kuramsal çerçevesi Philippe Lejeune tarafından oluşturulan özyaşamöyküsü türünde çözümlenecektir.

Anahtar sözcükler: Simone Veil, özyaşamöyküsü, holokost, Philippe Lejeune, anı

ANALYSING SIMONE VEIL'S WORK TITLED *A LIFE*
IN THE CONTEXT OF AUTOBIOGRAPHY THEORY

Abstract

As a being who thinks, questions and tries to understand, the human being, who constitutes the basic element of society, wants to make sense of events on the basis of the relationship he/she

* Bu makale Söylem Filoloji Dergisi ile Günce Yayınları tarafından 24-26 Mayıs 2024 tarihlerinde Akyaka'da düzenlenen Söylem 3. Uluslararası Filoloji Sempozyumunda "Kaybedilen Benlik Saygısının Yeniden Oluşturulma Aracı Olarak Özyaşamöyküsü" başlığı ile sunulan bildirinin genişletilmiş biçimidir.

** Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-Posta: eguzel@nku.edu.tr, ORCID: 000-0002-5586-7205.

Gönderilme Tarihi: 16 Eylül 2024

Kabul Tarihi: 13 Ekim 2024

establishes with himself/herself and with life. This ambition is actually significant in terms of determining one's position and purpose in life. In this context, the identity and life of man, who is a social being, is determined and shaped as a result of the events experienced in the historical process. We can also say that the genre of autobiography has gained importance as the most effective and reliable means of conveying events, intellectual or emotional traumas that have led to a significant change in a person's life. Especially in the field of literature, the importance of autobiographies, in which individuality is revealed through testimonies and confessions, cannot be denied in the widespread use of narratives with 'I' as the subject regains importance in the period characterized as postmodern (fr. postmoderne). In the autobiography, the writer's adventure of reckoning/questioning, which begins with himself/herself, evolves towards reckoning with history and society, and towards the aim of not allowing people to forget what happened and passing it on to future generations.

Simone Veil, who is mostly remembered today for her strong stance and achievements, has made history as a lawyer, politician and women's rights defender. This success is based on an identity that is made up only of numbers and a self-esteem that is destroyed. Veil, as a person who witnessed the great destruction caused by World War II during the sixteen months she spent in concentration camps, conveyed her experiences in the genre of autobiography years later in her work *Une Vie (A Life)*. Studies on the conditions under which people feel the need to tell their life stories provide important information about the development of the autobiography as a genre. In this study, Simone Veil's *Une Vie* will be analyzed in the genre of autobiography, the theoretical framework of which was created by Philippe Lejeune.

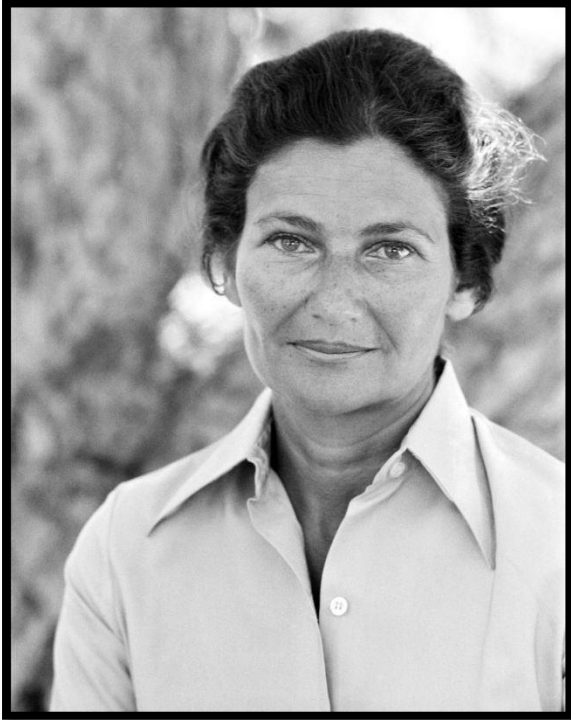
Keywords: Simone Veil, autobiography, holocaust, Philippe Lejeune, memory

GİRİŞ

İnsanlık tarihine baktığımızda, bireyin yaşadığı acıyı, sevdâyı, üzüntüyü, neşeyi, yiğitliği bir şekilde anlatma, dile getirme ve aktarma ihtiyacı duyduğu görülür. Kişi bu duygu ve düşüncelerini yıllar boyunca yazı, müzik veya resim yoluyla ifade etmiştir. Acı ya da tatlı yaşanan tüm bu duygular geçmiş zamanlarda mağara duvarlarında, şiirlerde, romanlarda, şarkılarda, türkülerde dahası el sanatlarında birer motif olarak karşımıza çıkmıştır. İnsanı mutlu eden olaylar kadar yaşanan acılar da bu yapıtlara yansımıştır. Bazen bir haykırış, bazen bir serzeniş bazen de bir özlem barındıran bu duygu ve düşünceler insanın toplumla olan ilişkisini ortaya koyması bakımından önemli olduğu kadar kişisel ve toplumsal hafızaya katkı sağlaması bakımından da değerlidir. Geçmişten günümüze kadar farklı türlerde aktarılmış olan tüm bu duygu ve düşünceler geçmiş ile bugün arasında bağlantı sağlarlar. Bu bağlamda, düz yazı ve anlatı yoluyla yapılan aktarımlarda özyaşamöyküsü türünün önemi yadsınamaz. Özyaşamöyküsünde yazar içinde bulunduğu zamandan geçmişe /çocukluk dönemine giderek anlatısına başlar. Böylece kişinin geçmişini ve kendisini yeniden üretmek için bir anlatı türü olarak özyaşamöyküsünden yararlandığı görülür. Özyaşamöyküsü en basit tanımıyla bir kişinin kendi yaşamını öykülediği anlatı olarak ifade edilebilir. Yazarın özyaşamöyküsü türü aracılığı ile bugünden geçmişe bakarak birçok olayla yüzleştiği ve çıkarımlarda bulunduğu bir gerçektir. Böylelikle geçmiş şimdiki zamana taşınmış olur. Kişinin yaşamında önemli bir değişime yol açmış olaylar, düşünsel veya duygusal travmalar

özyaşamöyküsünü yazmaya iten nedenler arasında sayılabilir. Özyaşamöyküsünde yazarın kendisiyle başlayan hesaplaşma/sorgulama serüveni tarih ve toplumla hesaplaşmaya ve yaşanılanları gelecek kuşaklara aktarma amacına doğru evrilir.

Özyaşamöyküsü türü yazarın ve içinde geliştiği sosyo-kültürel ve tarihsel bağlamın yakından anlaşılması için ayrıcalıklı bir alan gibi görünmektedir. Özyaşamöyküsü yazarı deneyimlerini aktarırken yaşanılan tarihsel ve toplumsal olayları da metnine ilave ederek dönemin anlaşılmasında, bazı olayların açıklığa kavuşmasında katkı sağlar. Tüm bu söylenenler göz önünde bulundurulduğunda insanın hangi durumda yaşam öyküsünü anlatma gereksinimi duyduğu ile ilgili yapılan çalışmalar bir tür olarak özyaşamöyküsünün gelişimi hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Yazın alanında, yeniötesi olarak nitelendirilen dönemde öznenin yeniden önem kazanmasına aracılık eden “ben”li anlatıların yaygınlaşmasında bireyselliğin tanıklıklar ve itiraflarla ortaya konduğu özyaşamöykülerinin önemi yadsınamaz. Kişisel anlatıların arttığı bu dönemde kişiyi yaşamını anlatmaya iten nedir? sorusu akla gelmektedir. Kişiyi yaşadıklarını anlatmaya iten neden olarak yaşadıklarını paylaşma arzusu ile geçmişini canlı tutmak, o güne kadar söylenmemiş olanları dillendirmek ve belki de en önemlisi itiraf niteliğinde tanık olduğu üzüntü verici olayları anlatarak katarsise/arınmaya ulaşmak ve travmalarından kurtulmak olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle Yahudi soykırımını/ Holokost’u yaşamış kişilerin savaş süresi boyunca yaşadıklarından belleklerinde arta kalan anılar ve acılar bir şekilde onları anılarını/tanıklıklarını aktarmaya yöneltmiştir.

Simone Veil

Toplama kamplarına gönderilerek bu felaketi yaşayan ve tanıklık eden, Fransa’da Sağlık Bakanı olduğu dönemde kürtajın yasallaşması konusunda önemli rol oynayan, kadın hakları savunucusu ve Avrupa Parlamentosu’na ilk kadın başkan olarak seçilen Simone Veil’in yaşamı, kararlı duruşu ve savaşçı ruhu ile tam bir kahramanlık destanını andırır. Henüz on altı yaşındayken Nazi toplama kamplarında her an ölümle burun buruna gelen Simone’nun kendisi, annesi ve ablası için vermiş olduğu yaşam mücadelesine bağlı olarak kazandığı deneyimler onu insan hakları ve özgürlük savunucusu bir aktiviste dönüştürmüştür. Kendisini ezilenlerin savunucusu olarak görür ve kariyerinin ilk yıllarını Fransız cezaevlerindeki koşulları iyileştirmeye adanmış. Pozitif ayrımcılık yaparak da özellikle tutuklu kadınların

cezaevlerindeki taciz ve aşağılanmalara karşı koruyucu bir tutum izlediği görülür. Ona göre “cezaevleri tutukluları yalnızca cezalandırmak için değil, entelektüel açıdan yetiştirmek için de kullanılmalıdır” (Veil, 2007, s. 127). Yaşamı boyunca yaptığı görevleri büyük bir sorumluluk aşkıyla ve yorulmadan yerine getiren Simone Veil’in Fransa’nın giderek azalan Holokost topluluğunun en

çarpıcı yüzlerinden biri olduğu ve bu olayın unutulmadan tarihsel, toplumsal ve bireysel bellekte canlı tutulmasını savunduğu görülür. Babasını, annesini ve erkek kardeşini kaybettiği bu yılları kendisi de çocuklarına ve torunlarına aktarır. Holokost'u Anma Vakfı Onursal Başkanı olan Simone Veil 27 Ocak 2005 yılında kurtuluşunun altmışıncı yıl dönümünü anmak için "cehennem" olarak tanımladığı Auschwitz'e gidecek kadar güçlü ve tüm yaşadıklarını bir yapıtta aktaracak kadar kararlıdır.

Bu bağlamda, Simone Veil tarafından yazılan ve 2007 yılında *Une Vie* (tr. *Bir Yaşam*) başlığı ile yayımlanan yapıt çalışmamızın temelini oluşturacaktır. Özyaşamöyküsü türü ulamında yer alan bu yapıt yazarın deneyimlerini ve yaşadığı olayları canlı tutmaya aracılık etmektedir. Veil'in mutlu bir çocukluk dönemi ile başlayan yaşamı İkinci Dünya Savaşı ile bir anda altüst olur ve kamplarda geçen zorlu koşullara rağmen yaşamda kalmak için gösterdiği direnç ve dayanıklılık tam bir kahramanlık destanını andırır. Bu yapıtta, çocuk denecek yaşta mutlu yuvasından koparılıp Nazi kamplarındaki zorlu koşullarda yaşamda kalma savaşı veren bir kadının küllerinden doğduğuna tanık oluruz. Ayrıca, bir masal gibi başlayıp büyük acılarla erken yaşta olgunlaşan ve kadınlara kürtaj hakkını tanıyan yasanın mimari olarak önemli siyasal ve toplumsal görevler üstlenen bir kadının zorlu ancak başarılarla dolu yaşamı anlatılır. Hiçbir başarısı kolay olmamıştır ve bu başarılar inandığı doğruları savunmak adına gösterdiği büyük kararlılığın sonucudur. Bu duruma örnek verecek olursak; 1974'te merkez sağdaki Başkan Valéry Giscard d'Estaing, Veil'i Sağlık Bakanı olarak atar. Bu atama, Veil'i Giscard d'Estaing'in yasal hale getireceğine söz verdiği kürtaj mücadelesinin merkezine iter. Tartışmalı mevzuatın en göze çarpan savunucusu Veil, yasama meclisinde tasarı üzerine ortaya çıkan sert saldırıların hedefi olur. Kürtaj serbestliği yasının kabulü öncesinde bir milletvekili, Veil'i "Çocukları fırına göndermek istiyor" diyerek suçladığında Veil gözyaşlarını tutamaz. Ancak bütün saldırılara rağmen Veil'in 1993-1995 yılları arasında, bir kez daha Başbakan Edouard Balladur kabinesinde Sağlık Bakanı olarak görev yapması bu alandaki başarısını kanıtlar.

2007 yılında 80 yaşındayken yayımlanan *Une Vie* adlı özyaşamöyküsünde Simone Veil'in birçok acıya ve duruma tanık olduğu olayları aktardığı görülür. Bu olaylar arasında: Gestapo çalışmaları, II. Dünya Savaşı, Mitterand dönemi, Avrupa Birliği'nin kurulma süreci, sömürgelerin bağımsızlık savaşları, 68 olayları ve yakın tarihteki Macron dönemi sayılabilir.

ÖZYAŞAMÖYKÜSÜ TANIMI VE KURAMI

Türün daha iyi anlaşılması için öncelikle özyaşamöyküsü sözcüğünün kökenbilimsel olarak incelenmesinde yarar vardır. Sözcük Yunanca ""autos" = kendi, "bios"= yaşam ve "graphein"=yazma eylemini" (lalanguerfrancaise.com) temsil eden üç sözcüğün birleşmesinden oluşmuştur. Böylece özyaşamöyküsü kişinin kendi yaşamını yazması anlamına gelmektedir. Bu durumda kişi neden yaşamını yazmak ister? sorusu karşımıza çıkar. Yazar geçmişte yaşadığı olaylarla ilgili bazı düşüncelerini ve görüşlerini yazarak yeniden irdelemek isteyebilir. Çoğu zaman kişinin yaşamında önemli bir olay olur ve bu olayı anlatarak yazar kendini yeniden tanıma, benliğinin bilincine varma olanağını bulur. Kişilerin kendi yaşamlarını anlatma ve yazıya dökme amaçları itiraf etme, ifşa etme, günah çıkarma, gerçeği gizleme, ölümsüzleştirme veya kayıt altına alma isteklerinden kaynaklanabilir.

Antik dönemden başlayarak birçok yazarın ya da din adamının kendi yaşamlarını ve düşüncelerini aktardıkları yaşam öykülerine rastlanır. Özyaşamöyküsünün tarihsel gelişimine baktığımızda iki önemli isim dikkati çeker. Bunlardan ilki; türün gerçek anlamda ilk örneği, Hristiyanlığın ilk yüzyılında ortaya çıkan Aziz Agustinus'un *İtirafları*'dır (samizdat. qc. ca). İtiraf (fr. confession) günah çıkarma terimi olarak, Katolik anlamda, kişinin günahlarını Tanrı'ya itiraf etmesini çağırırsa da, yapıtın günah çıkarma ayininin ve kendi kendini sorgulama uygulamasının etkisinde, içsel yaşamı ve öz farkındalığı ortaya koyması bakımından önemlidir. Çünkü bu yapıtta Aziz Agustinus kendi iç dünyasına dönerek "Ben kimim?" sorusunun yanıtını aramaktadır. Hristiyanlığı kabul etmeden önceki yaşadığı dönemlerinden duyduğu pişmanlık ve bunu itiraf etmesi bu yapıtların temel izleklerini oluşturur. İkincisi ise modern anlamda özyaşamöyküsü olarak Jean-Jacques Rousseau'nun *İtiraflar*'ı kabul edilir. Batı toplumunda kendi yaşamöyküsünü yazma arzusu romantik dönemde ortaya çıkar. Rousseau *İtiraflar*'ın en başında "daha önce hiç örneği olmayan ve uygulamasının taklitçisi olmayacak bir girişim başlatıyorum. Hemcinslerime yaşamın tüm gerçekliği içinde bir adam göstermek istiyorum ve bu adam ben olacağım"[†] (Rousseau, 1841, s.1) diyerek yapıtını yazınsal düzleme katar ve böylelikle modern özyaşamöyküsü türünün ilk örneğini verir. Girişimin özgünlüğü hiç şüphesiz Rousseau'nun okuyucusuna o güne kadar gerçek bir türsel örneği olmayan ve zaman içinde yazılmış bireysel bilincin eşsiz bir örneğini sunmasıdır. Yapıt yalnızca basit bir "içini dökme" değildir. Yapıtını tanımlarken belirttiği "girişim" sözcüğü ile ortaya koyacağı eserin bilinçli bir karar, planlı ve zorlu bir iş olduğunu iletmektedir. Bakıldığında Rousseau'nun yaşamı çelişkilerle doludur. Çocuklarını yetiştirme yurduna verip çocuk eğitimi üzerine kitaplar yazar. Yapıtlarında ortaya koyduğu ilkelerin tam tersi bir yaşam sürdüğü için çağdaşları tarafından sürekli olarak eleştirilmiştir. Kendisini bir türlü doğru biçimde ifade edemeyen yazarın *İtiraflar* aracılığı ile anlaşılma ve haklı olduğunu kanıtlamaya yönelik "ben"i yeniden oluşturma çabası içerisinde olduğunu anlıyoruz. Yapıtına doğumunu anlatarak başlayan Rousseau yalnızca yaşadıklarını aktarmakla kalmaz, geçmişi şimdiye ularken deneyimlerini düşünce ile buluşturan bir bütünlük içinde aktarır. Yapıtının "eşsiz" olduğunun okuduktan sonra anlaşılabilirliğini söyler.

II. Dünya Savaşı'nın ardından kişisel anlatıların sayısında görünür ölçüde artış yaşanır. Özellikle yeniötesi dönemde "kökleşik anlatılara özgü ayrıcalıklı yerini yitiren özne, değişik görünümlemlerle anlatıya geri döner" (Tilbe & Turğut, 2013, s. 651). Ancak özyaşamöyküsü dışında birinci tekil adılı kullanılarak oluşturulan yakın türlerin olduğu ve birbirlerinden bir veya birkaç özellikle ayrıldıkları unutulmamalıdır. Bu yakın türler arasında özbetimleme (fr. autoportrait), anı (fr. mémoire), günce (fr. journal intime) ve deneme (fr. essai) gibi türler sayılabilir.

Benli anlatıların çeşitliliği karşısında, türün sınırlarını belirlemeye çalışan Jean Strabonski (1970, s. 272) özyaşamöyküsünü "yazarın kendisi tarafından yazılmış yaşamöyküsü" olarak basitçe tanımlamıştır. Starobinski'ye göre, bir yapıtı özyaşamöyküsü olarak tanımlayabilmek için "anlatıcı ile anlatı kişisi arasında kimlik birliği olması, yazarının temel ilke olarak "betimlemeyi" değil de "öykülemeyi" benimsemesi ve söz konusu öykünün de bir yaşamın genel çizgilerini ortaya çıkarabilecek düzeyde bir süreyi kapsamaması gerekir" (Kahramanoğlu, 2022, s. 21). Strabonski'nin

[†] Bu çalışmada Fransızca kaynaklardan yapılan alıntılar tarafımda çevrilmiştir.

başlattığı çalışmaları Philippe Lejeune *L'Autobiographie en France* (1971) adlı yapıtında ve *Le Pacte Autobiographique* (1975) adlı çalışmasında türe ait nitelikleri saptayarak onu kuramsallaştırır. Lejeune (1975, s. 14) özyaşamöyküsünü “gerçek bir kişinin öz varlığından hareketle bireysel yaşamına, özellikle de kişiliğinin oluşum öyküsüne odaklanan geçmişe dönük (artsüremli) düzyazı metin” olarak tanımlar. Ancak ileriki zamanlarda yaptığı çalışmalarla insanın yaşamını “dizelerle” de anlatabileceğini kabul eder (Tilbe, 2019, s. 29). Lejeune yaptığı tanıma bağlı olarak özyaşamöyküsü ile yakın türler arasındaki ayrımları belirleyip türün alanını olabildiğince sınırlayarak türü kuramsallaştırır. Philippe Lejeune özyaşamöyküsünün özgül niteliklerini dört temel ulam içerisinde ele alır:

- “1) Dilin biçimi: a) anlatı, b) düzyazı
- 2) Ele alınan konu: a) kişisel yaşam, b) kişiliğin oluşum tarihi.
- 3) Yazarın durumu: adı gerçek bir kişiye işaret eden yazarın ve anlatıcının kimliği.
- 4) Anlatıcının konumu: a) anlatıcının ve başkişinin özdeşliği, b) anlatının artgörümlü (şimdiden geçmişe doğru) olması” (Lejeune, 1975, s. 14).

Belirlediği koşullar özyaşamöyküsü ile yakın türler (anı, günce, özyaşamöyküsel roman, deneme v.b.) arasındaki sınırların belirginleştirilmesinde kullanılır. Lejeune, bu ulamların her birinde belirtilen özellikleri tümüyle yerine getiren herhangi bir yapıtın özyaşamöyküsü olarak tanımlanabileceğini söyler. Özyaşamöyküsüne yakın türlerin sayılan tüm niteliklerden en azından bir tanesini taşımadıklarını örneklerle gösterir: “Anılar: (2), biyografi: (4 a); kişisel roman (3); özyaşamöyküsel şiir: (1b), günce: (4b); özbetitleme ya da deneme: (1 a ve 4 b)” (Lejeune, 1975, s. 14). Buna karşın özyaşamöyküsü türün tüm niteliklerine ek olarak diğer türlere ait özelliklerden de barındırabilir. Özyaşamöyküsünde bireyin yaşamının anlatısına anılarda olduğu gibi politik ve sosyal olaylar eşlik edebilir, anlatının içinde konuşmalara yer verilebilir ve artgörümlü bakış açısı kullanıldığından günlüklerin bazı bölümleri anlatıda yer alabilir.

PHILIPPE LEJEUNE'E GÖRE TÜRÜN OLMAZSA OLMAZLARI

Özyaşamöyküsünün sınırlarını kesinlemeye çalışan Lejeune'e göre türün olmazsa olmaz kuralları ad sözleşmesinin (fr. protocole nominal) varlığı, özyaşamöyküsel sözleşmenin (fr. pacte autobiographique) yapılmış olması ve anlatının çocukluk döneminden başlaması olarak sıralayabiliriz.

Philippe Lejeune'e göre özyaşamöyküsünün en temel kuralı yazar (kitabın kapağında yer alan adıyla), anlatıcı ve anlatı kişisi arasında bir kimlik birliğinin olmasıdır (Lejeune, 1975, s. 24-25). Yazarın takma ad kullanarak yazdığı kitaplarda yazar adı ile anlatı kişisi arasında benzerlik olmayacağından bu türdeki yapıtların özyaşamöyküsü olamayacağını belirtir. Lejeune (1975, s. 26) ortaya koyduğu özyaşamöyküsel sözleşme ile kitabın kapağını da metne ekleyerek yazar, anlatıcı ve anlatı kişisinin kimlik birliğinin bu doğrultuda ele alınmasını ve kimlik birliğinin kapaktaki yazar adıyla aynı olması koşuluyla sağlanacağını belirtir. Bu sözleşme ile yazar kendi özyaşamını ya da yaşamının bir kesitini gerçeğe uygun olarak içtenlikle anlatmaya söz vermiş olur ve yazar ile okurun güvenine dayalı bir sözleşmenin gerçekleştiğini söyler. Lejeune *Özyaşamöyküsel sözleşme nedir?* başlığı altında bu konuya yeniden değinir ve şöyle açıklar:

- “ Özyaşamöyküsel sözleşme, bir yazarın gerçeklik düşüncesi içinde, yaşamını (ya da yaşamının görünümünü) ya da bir bölümünü) doğrudan anlatmaya verdiği sözdür. Kurmaca sözleşmesine

karşıttır. Size bir roman öneren kimse (yaşamından esinlense bile) anlattığı şeye herhangi bir neden için inanmanızı sizden istemez; Ancak ona inandırmaya çalışır. Özyaşamöyküsü, size söylediği şeyin gerçek olduğuna söz verir ya da en azından gerçekliğine inandığı şeydir. Üzerine gerçek bir bilgi vermeye söz verdiği öznenin kendisi olmasının dışında, bir gazeteci ya da tarihçi gibi davranır” (akt. Tilbe, 2019, s. 29).

Yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasındaki ad birliği açık ve örtük olarak iki biçimde gerçekleşebilir. Anlatıda, anlatıcı ve anlatı kişisinin adının “kapaktaki yazarın adıyla örtüşmesi durumunda kimlik birliği açık bir biçimde belirir. Anlatıdaki *ben*’in yazarın kendisi olduğu konusunda okurda kuşku uyandırmayacak türden bir başlık (anılarım, yaşamımın öyküsü) ve alt başlık (özyaşamöyküsü, anlatı, günce) konulması ya da metnin içinde geçmesi bile anlatının başlangıcında anlatıcının kimliğini açığa çıkaracak herhangi bir açıklama yapması durumunda ise kimlik birliği örtük biçimde gerçekleşmiş olur” (Lejeune, 1975, s. 27). Böylece özyaşamöyküsünde anlatının çoğunlukla tekil birinci kişi yoluyla yapıldığı görülür. Ancak tüm *benli* anlatıların özyaşamöyküsü olduğunu söyleyemeyiz. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta karşımıza çıkar: “Tekil birinci kişide öykülenen *kişisel romanda* (fr. roman personnel) yazar ve anlatıcı aynı kişi değildir ancak anlatıcı ile öykü kişisi aynıdır (yazar ≠ anlatıcı= kişi). Özyaşamöyküsel romanda ise (fr. roman autobiographique) yazar ve anlatıcı aynı kişi iken, öykü kişisi aynı değildir (yazar= anlatıcı ≠ kişi)” (Tilbe, 2019, s. 23). Philippe Lejeune sözü edilen bu türlerde de özyaşamöyküsüne benzer romansal sözleşmenin (fr. pacte romanesque) olduğunu, bunun da yine iki yönlü gerçekleştiğini belirtir. Kimlik ayrıklığı (yazar ve anlatı kişisinin aynı adda olmaması) ile kapaktaki alt başlıkta yer alan “roman” vurgusuyla kurgunun varlığı açık bir biçimde romansal sözleşmeyi işaret edilir. Buna karşın “anlatı” (fr. récit) teriminin kullanılması belirsizliğe gönderme yapar ve özyaşamöyküsel sözleşmeye uygun olduğuna dikkat çeker (Lejeune, 1975, s. 27). Karmaşıklığı gidermek için Lejeune, yazarın ortaya koyduğu sözleşme gereği yazar ve anlatı kişisi ilişkisine dayalı iki ölçüt belirler. Bu ölçütlerden her biri için de üç olasılık söz konusudur: “Anlatı kişisinin 1) a yazarınkinden farklı bir adı vardır; 2) b adı belirsizdir; 3) yazarla aynı adda olması; Sözleşme 1) romana özgü; 2) belirsiz; 3) özyaşamöyküsel” (Lejeune, 1975, s. 28) olabilir. Bu ölçütlere göre de uygulamalı olarak dokuz olasılığın elde edileceğini, bunlardan da yalnızca yedisinin sözleşmeler gereği gerçekleşebileceğini aşağıdaki tablodaki gibi gösterir:

Kişinin adı→ Sözleşme ↓	≠ yazarın adı	= 0	= yazarın adı
Romansal	1 a Roman	2 a Roman	
= 0	1 b Roman	2 b Belirsiz	3 a Özyaşamöyküsü
Özyaşamöyküsü		2 c Özyaşamöyküsü	3 b Özyaşamöyküsü

Tablo 1- Lejeune, 1975, s. 28

Bu tablo dikkate alındığında özyaşamöyküsü türü için söylenen tüm niteliklerden yalnızca yazar adı ile anlatı kişinin adının farklı olması bile özyaşamöyküsünden söz edilmemesi için yeterli olmaktadır.

Ali Tilbe'ye göre özyaşamöyküsü doğrudan yazarın yaşamından kesitler sunan bir anlatı olduğundan, onun yaşamında belirgin olan "örge ve izlekleri anlatısına taşıyarak, döneme ilişkin tarihsel bir ekin belgesi oluşturur" (2019, s. 23). Ayrıca "bir anlatının kökleşik anlamda özyaşamöyküsü ulamında yer alabilmesi için, anlatının çocukluk döneminden başlaması kaçınılmaz bir ölçüttür" (Tilbe, 2019, s. 23). Özyaşamöyküleri yazarın deneyimlerini ve yaşadığı olayları canlı tutmaya yarayan anlatılar olduğundan okur, yazarın içtenlik ve gerçeklik ilkelerine bağlı kaldığına inanarak yapıya yaklaşır çünkü okurun tanık olmadığı olaylar yazarın tanıklığında aktarılmaktadır. Gerçeklik ilkesi sorunu karşısında Lejeune "yaşamöyküsel bilgiler(in) doğrulanabilir" (akt.Tilbe, 2019, s. 30) olması gerektiğini belirtir. Ters durumunda anlatılan olayların tarafsızlığı, hangi konuların ön plana çıkarıldığı, hafızanın güvenilmezliği gibi sorunları da beraberinde getirir. Bazı yazarların bu durumu anlatılarına belgeler, resimler koyarak aşmaya çalıştıkları görülür.

Yazar bazen içsel ve özel konuları dillendirmekte zorlanabilir. Özyaşamöyküsü artsüremli bir anlatı olduğundan bazı olayların hatırlanma zorluğu, unutulması veya aynı acının yaşanma korkusu bu zorlanmanın nedeni olarak söylenebilir. Özyaşamöyküsünde yazar yaşadıklarını aktarırken "okurun gözünde kendisini anlaşılır kılmak için son derece açık seçik bir biçim kullanır. Belki de yazar okur aracılığıyla geçmişte yaşadığı acılardan dolayı bağışlamak ve bağışlanmak için yazar" (Tilbe, 2019, s. 33).

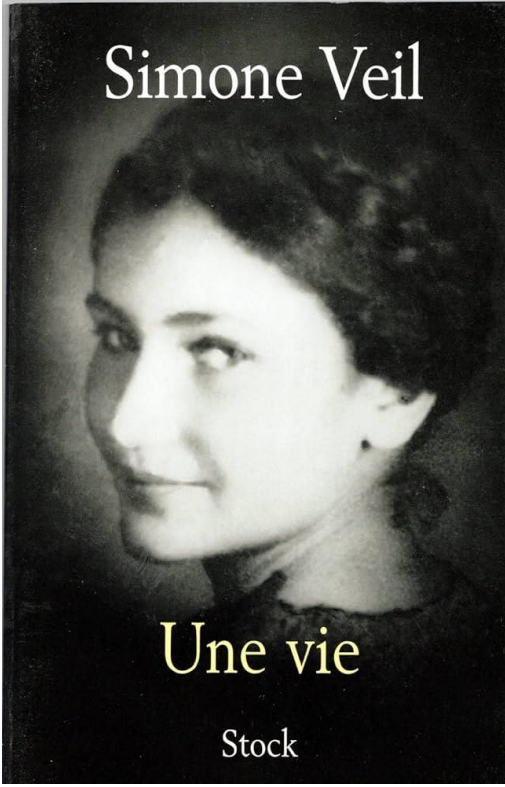
Özetleyecek olursak "Türün ilk koşulu, özyaşamöyküsü yazarının, geçmiş yaşamını bütün gerçekliğiyle anlatmak ereğinde olmasıdır; bilgisi ve anlatılmış olaylar gerçek olarak (olmuş olarak) kabul edilir. Bundan başka, yazar, anlatıcı ve başkişi arasında özdeşlik söz konusu olmalıdır: yazan kişi, yaşamının öyküsünü anlatan «ben» ve anlatı başkişisi aynı kişidir" (Tilbe-Civelek, 2007, s. 210).

Sonuç olarak *benli* anlatılarda özyaşamöyküsü türünden söz edebilmemiz için yazar=anlatıcı=anlatı başkişisini ifade eden ad sözleşmesinin yapılması ve yazarın gerçeği anlatacağını belirtmesiyle özyaşamöyküsel sözleşmenin yerine getirilmiş olması beklenir. Aynı zamanda yazarın anlatısına çocukluk döneminden başlaması ve anlatının düz yazı biçiminde olması kaçınılmazdır.

BİR YAŞAMÖYKÜSÜ OLARAK *UNE VIE*

2007 yılında yayımlandığında 80 yaşında olan Simone Veil *Une Vie* adlı yapıtında Nice'deki mutlu çocukluğundan görev yaptığı hükümetteki yıllarına ve Avrupa Parlamentosu Başkanlığı'na kadar yaşamındaki tüm önemli olayları, Auschwitz'e sürgün edilmesini ve zorlu kamp koşullarında verdiği mücadeleyi anlatır. Bu yapıtta yaşamı boyunca pek çok zorluğa göğüs germek zorunda kalan bir kadının acıklı, inanılmaz, etkileyici ve büyüleyici öyküsünün kendisi tarafından aktarıldığı görülür. Kişisel yaşam anlatısına birçok tarihsel olayların da eklenildiği görülür. Yazar *benin* yeniden oluşturulma aracı olarak özyaşamöyküsü türünde yapıtını kaleme almıştır. Özyaşamöyküleri yazarın şimdiden geçmişe baktıkları anlatılar olduğundan geçmiş yeni bir bilinçle algılanır ve bu durum yapıtta kendini belli eder. Simone Veil *kendini* oluşturan olaylar, kişiler,

uzamlar üzerine yeniden düşünür ve kişiliğinin tarihsel oluşum sürecini ortaya koyar. Yeniden düşünmek geçmişini anımsamakla başlar.

Ricœur'e göre (2010, s.75) "anımsamak sadece geçmişe ait bir imgeyi elde etmek, kavramak değildir; aynı zamanda o imgeyi aramaktır, bir şeyler "yapmak"tır ". Anımsamak fiili bu bağlamda hafızanın "uygulamaya geçirilmesini" de kapsar. Yine Ricœur'e göre "hafıza bütünüyle bireysel (dir)" (2010, s. 115) ve kişiye özgü anıların başkalarınınki ile aynı olması olanaksızdır. "Bilincin geçmişle olan kökensel bağının bulunduğu yer, hafızadır. (...) hafıza geçmişe aittir ve bu geçmiş izlenimlerin geçmiştir" (2010, s. 115) kişinin bireysel geçmiştir. "Bu özellik sayesinde hafıza kişinin zamansal devamlılığını sağlar" (2010, s. 115). Bu devamlılık yaşanan şimdiden çocukluğun "en uzak olaylarına kesintisiz olarak geri " (2010, s. 115) gitmeye olanak sağlarken "hafıza, zamanı katetme, zaman içinde geriye gitme yeteneği olarak kalır"(2010, s. 115). "Çoğul anıların ve tekil hafızanın, ayırıştırma ve birleştirmenin öncelikle

eklemlendiği yer de anlatılardır" (2010, s.115). Simone Veil geçmişini ortaya koyduğu bu anlatısında bireysel tarihi ile toplumsal tarihi uzlaştırma çabası içinde yaşamını bir özyaşamöyküsü türünde açılar. Aynı zamanda anlatının sonuna ilave edilen Simone Veil'in önemli konuşmalarının tam metinleri birçok önemli konuya ait düşüncelerinin izlerini taşır ve tarihe bir kez daha not düşer.

Yukarıda bir yapıtın özyaşamöyküsü ulamına yerleştirilebilmesi için taşıması gereken koşulları belirtmiştik. Çalışmamıza türe ait niteliklerin yapıtla örtüşüp örtüşmediğini inceleyerek devam edelim.

1-Ad Sözleşmesi

Yapıtta baktığımızda kapağında yazarının Simone Veil olduğu belirtilir. Sonrasında yazarın bu kitabı ölen aile bireylerinin adları sıralanarak onlara ve mevcut kendi ailesine ithaf ettiği görülür ve şu biçimde belirtilir: " Bergen-Belsen'de ölen annem Yvonne için. Litvanya'da öldürülen babam ve Jean için. Bizi çok erken terk eden Milou ve Nicolas için. Ve ailem için, bana verdikleri mutluluk için"(Veil, 2007). Yapıtın ilk sayfasında belirtilen kişi ve yer adları yazarın gerçek yaşamıyla örtüşür. Birinci tekil kişi adıyla öykülenen anlatıda anlatıcının aynı zamanda anlatı kişisi olduğu açıktır ve hiçbir karışıklığa yer vermez. Anlatıcı Simone, anlatı kişisi Simone'un yaşamını ve ruhsal durumlarını aktarmaktadır. Aynı zamanda yazar sunu (fr. dédicace) sayfasından sonra bir başöz (fr. épigraphe) sayfasına yer verir. Burada yapıtının esin kaynağı olarak Maupassant'a seslenir. Onun aynı başlıklı eserinin adını ödünç aldığını belirtir ve altına adının ve soyadının baş harflerini de koyar: " Maupassant, sevdiğim Maupassant, kurguya hiçbir şey borçlu olmayan bir yaşamı

anlatmak için en güzel romanlarından birinin başlığını ödünç almama kızmayacaktır. S.V.” (Veil, 2007) der.

Bu söylemle yazarın açık biçimde özyaşamöyküsü türünün iki koşulunu yerine getirdiğini söyleyebiliriz. İlki anlatıcının S.V. olarak kısaltmalarla kendini açığa çıkarması, böylelikle anlatıcının kimliği ile yazarın aynı kişi olduğunu söyleyebiliriz. Burada anlatılacak olan yolculuk bir kadının şimdiki anından geçmişe doğru olacaktır. Sözü edilen kadın ise Jacob ailesinin en küçük ve en şımarık kızının acılarıyla olgunlaşan ve birçok ilke imza atarak adını tarihe yazdıran Simone’dan başkası değildir. Tüm bu söylenenler doğrultusunda yani yazar = anlatıcı = anlatı kişinin ad birliği Simone Veil’i işaret ettiğinden ad sözleşmesinin yerine getirildiğini söyleyebiliriz.

2-Özyaşamöyküsel Sözleşme

Bir diğer koşul ise okurla yazar arasında örtük veya açık biçimde gerçeklerin anlatılacağına dair başka bir anlaşmanın varlığının olması gerekir. Bu koşul için de başsöz bir referans olabilir. Şöyle ki; Guy de Maupassant 19. yüzyılın gerçekçilik akımının en önemli yazarlarından birisidir. “Genellikle kadın karakterler üzerine kurgulanan öykü ve romanlardan oluşan Maupassant eserleri, özellikle yazarın yaşadığı dönemdeki Fransız toplumunun kadına yüklediği cinsiyet rollerini realist bir bakış açısıyla okuyucuya sunması bağlamında önemlidir” (Şengel, 2023, s. 500). Maupassant’ın *Une Vie* adlı romanı 30’lu yaşlardaki Jeanne’ın her türlü şiddete dayalı trajik yaşamını anlatmaktadır. Başlıkta “une” belirsiz tanımlık kullanılarak genelleme yapıldığı görülür. Burada anlatılan yalnızca Jeanne’ın yaşamı değil, onun nezdinde benzer durumları yaşayan tüm kadınları da kapsamaktadır. Maupassant ve onun romanına gönderme yapan yazar metinlerarasılık bağlamında anlamsal bir ilişki kurarak bir kadının başından geçen trajik bir olayı gerçekçi bir biçimde kitabında anlatacağını belirtmek ister. Aynı zamanda “kurguya” yer vermediğini söyleyerek de açık biçimde okura gerçeği anlatacağına dair söz vermiş olur. Aslına bakılırsa Simone Veil kendi yaşamını anlattığı için “Benim Yaşamım/Yaşamım” diyerek doğrudan kendine vurgu yapabirdi ancak Maupassant gibi o da anlattıklarının kendisi gibi birçok kadının yaşamının bir kesitini oluşturduğu için genelleme yapmak istemiş olabileceğinden “*Bir Yaşam*” başlığını seçtiği söylenebilir.

Anlatıda adı geçen kişilerin, uzamların, olayların ve tarihlerin varlığı kanıtlanabilir nitelikte olduğundan gerçeği açıklama ilkesi yerine getirilmiş olur. Ayrıca kitabın neredeyse ortasına yerleştirilen fotoğraflar da gerçeklik olgusunu daha da arttıran kanıtlar olarak gösterilebilir.

3-Anlatının Çocukluk Döneminden Başlaması

Yukarıda söylenenler doğrultusunda Philippe Lejeune’ün türü kuramsallaştırmak için ortaya koyduğu ad sözleşmesi ve özyaşamöyküsel sözleşme yerine getirilmiştir. Tam olarak özyaşamöyküsü diyebilmemiz için anlatının çocukluk döneminden başlaması gerekmektedir. 11 bölüm ve ekler kısmından oluşan yapıtın ilk bölümü doğrudan çocukluk dönemiyle başlar. Elinde tuttuğu fotoğrafları bir kanıt olarak kullanan Simone Veil anlatısına “mutlu bir aile” olduklarını söyleyerek başlar ve dört yaşındaki çocukluk yıllarını anımsar: “Çocukluğumdan kalma fotoğraflar bunu kanıtlıyor: biz mutlu bir aileydik. İşte burada kızlı erkekli dört kardeş annemin etrafını sarmışız: nasıl da bir sevgi var aramızda! Başka fotoğraflarda Nice sahilinde oynuyoruz, objectif La

Ciotat'daki tatil evimizin bahçesine çeviriyoruz, ben ve kız kardeşlerim bir izci kampındayız ve kahkahalarla gülüyoruz” (Veil, 2007, s. 11). İlerleyen sayfalarda annesi ile babasının soyağaçlarını, tanışmalarını, evliliklerini, çocuklarını, ekonomik koşulları nedeniyle Paris'ten Nice'e taşınmalarını öyküler. Tüm bu yaşananlarla birlikte Simone kendisinin ve kardeşlerinin çocukluk yaşamlarını da aktarır. Bu nedenle birinci bölümün başlığı “Nice'te geçen çocukluk” olarak verilir. Ayrıca kitabın kamplardan önceki zamanı kapsayan ikinci ve kamplardaki zorlu sürecin anlatıldığı üçüncü bölümün de yazarın çocukluğuna ait yılları kapsadığı görülür. Böylece yazarın anlatısına çocukluk döneminden başladığı ve özyaşamöyküsü türüne ait niteliklerden birini daha yerine getirdiği söylenebilir.

4-Yanmetinsellik

Bir yapıtın özyaşamöyküsü olup olmadığını anlamak için Philippe Lejeune'ün ortaya koyduğu nitelikler dışında yanmetinsel öğelere de bakmak gerekir.

“Yanmetinsel öğeleri oluşturan yayın/yayıncı ilişkisiyle, iletişim düzleminde sözce/sözceleme ilişkisine eğilmek gerekir. Bunun yanında “okur/yazar, yayının örtük ya da açık belirtkeleri, yayınlanan yapıtın üzerinde yer alan yazarın adı, başlık, alt-başlık, derlem adı, yayıncı adı, önsözlerdeki karmaşık oyunlara kadar” yanmetinsel öğeler araştırılmalı ve tarihsel boyutu da sergilenmelidir” (Tilbe, 2019, s. 27).

Basılan yapıtların kapağında yazarın adı daima yer alır. “Sözcelemenin üreticisi olan bu ad, yanmetinsel gerçekliğe gönderge yapan tek belirtidir” (Tilbe, 2019, s. 39). Bir anlatının içsel ve yapısal çözümlenmesinde yanmetinsel öğelerin önemli olduğu görülür. Özellikle birinci tekil adıyla oluşturulan anlatılarda yazar, anlatıcı ve anlatı kişinin kimliklerinin saptanmasında önemli bir rol oynar. Aynı zamanda yapıtın hangi ulamda konumlandırılacağı da yanmetinsel öğeler dikkate alınarak yapılabilir. *Une Vie* adlı yapıtta daha çok siyah beyaz renklerin yoğunlukta olduğu görülür. Yapıtın kapağında Simone Veil'in gençlik yıllarına ait bir fotoğrafı yer alır. Sade biçimde tasarlanmış olan kapağın sağ üst köşesinde yazarın adı soyadı, onun altında Fransız Akademisi üyesi olduğu ve bunun altında da *Bir Yaşam* başlığı yer almaktadır. Yapıtın ön kapağında herhangi bir ulama ait olduğu bilgisi verilmez ancak sunu bölümünde kitabın başlığı için esin kaynağı olan Guy de Maupassant'a yaşamın bir kesitini kurgusuz biçimde anlatacağını söyleyerek göndermede bulunur. Böylelikle yazar kurguya yer vermeyeceğini ifade ederek gerçeklik sözleşmesini de yapmış olur. Arka kapakta yazarın yaşamına, kendisine ve yapıtına ilişkin *Le Monde*, *L'Express* ve *La Croix* gibi Fransa'nın önemli gazetelerinde yazılmış makalelerinden yapılmış üç alıntı yer alır. Bu alıntılardan da anlaşılacağı gibi yazar=anlatıcı=anlatı kişisi arasında kimlik birliğinin olduğu ve ad sözleşmesinin varlığı ile okur ile yazar arasında özyaşamöyküsü sözleşmesinin gerçekleştiği görülür.

ANLATININ DÜZENİ

Simone Veil'in 80 yaşında yazdığı *Une Vie* adlı yapıtı, 2007 yılında Stock Yayınevi tarafından yayımlanır. 343 sayfadan oluşan yapıtın ilk 283 sayfasını anlatı ve fotoğraflar oluştururken son 60 sayfasını yaptığı önemli konuşmaların tam metinlerinin verildiği ekler bölümü oluşturur. Kitabın ortalarına doğru yerleştirilen fotoğrafların tarihsel doğrulukta sıralandığı görülür ve yazarın 4

yaşında çekilmiş fotoğrafı ile başlar. Sonrasında anne ve babasının fotoğraflarını kardeşlerin bir arada oldukları izler. Bobrek kampında bir yıl boyunca çalıştığı atölyenin fotoğrafı iki sayfayı kaplayacak biçimde yerleştirilmiştir. Bundan sonraki diğer fotoğraflar kamp sonrası yaşamına aittir ve çocukları, eşi ve birçok siyasi ve dini liderler ile çekilmiş fotoğraflardan oluşur. Her biri roman rakamıyla gösterilen anlatı 11 bölüm ve bir de ekler kısmından oluşur.

Bölmelerin anlatılan olaylara göre düzenlenmiş alt başlıklardan oluştuğu görülür ve anlatı düzeni aşağıdaki biçimde gösterilebilir:

I. *Nice'de Geçen Çocukluk* başlığı ile verilen birinci bölüm 1920-1939 yıllarını kapsar ve II. Dünya Savaşının başlamasıyla son bulur. Bu bölümde yazar çocukluğuna ve ailesine duyduğu özlemle daha duygusal ve iyimserdir.

II. *Tuzak* adlı ikinci bölümde 1 Eylül 1939 tarihinde başlayan savaş ile Avrupa'daki Yahudilerin yerlerinden edilerek kamplara sürgün edilişleri anlatılır. Simone ve ailesi de kendilerini kamplara götürecek olan trene binerler. 13 Nisan 1944 yılında Simone, annesi ve ablası Milou Bobigny Garı'ndan hareket ederek 15 Nisan 1944 de Auschwitz-Birkenau'ya gelirler. Bu bölümde asla unutmayacağı üç önemli tarihi belirtir: 15 Nisan 1944'de Auschwitz'e gelmeleri, 18 Ocak 1945 Auschwitz'den ayrılmaları ve 23 Mayıs 1945 yılında Fransa'ya geri dönmeleri.

III. *Cehennem* başlığını taşıyan bölümde gönderildikleri kamplardaki ağır koşullar altındaki yaşamı anlatır. Simone daha önce birçok ölüme tanıklık etmiştir ancak tifüse yakalanan annesinin kampta ölmesi onu derinden etkiler. Buradaki zorlu koşullar tam bir travma oluşturur ve buna bağlı olarak da yazarda hafıza boşluğu gelişir. Yazar bu bölümü aktarırken bazı olayları ve tarihleri kesinlemede zorlanır.

IV. *Yeniden Yaşamak* adlı bölümde yazar, adından da anlaşılacağı gibi, kamplarda geçen birkaç yılın ardından normal yaşama dönmenin zorluğundan ve hiçbir şeyin bıraktıkları gibi olmadığından söz eder. Kamplarda yaşanan aşağılanmaların toplumsal yaşamda da devam ettiğini ekler (Veil, 2005, s. 94-95). Kamplardan kurtulanların "tecrit edilmiş, göz ardı edilmiş ve her şeyden yoksun bırakılmış" (Veil, 2007, s. 101) olarak toplumsal yaşama uyum göstermeleri beklenir. Simone da kısa bir bocalama döneminden sonra eğitimine devam edip bir meslek sahibi olmayı seçer. Üniversitede hukuk eğitimi alır ve bir arkadaşının aracılığı ile Antoine ile tanışır, 1946 yılında 19 yaşındayken evlenir ve üç erkek çocuğu dünyaya getirir.

V. *Yargıç* başlığı altında yazar hukuk alanında yaptığı çalışmaları ve görevleri anlatır.

VI. *Hükümette* bölümünde Sağlık Bakanı olarak atanır ve Veil Yasası olarak geçecek olan kadınlara kürtaj hakkının tanınması yasasını kabul ettirir.

VII. *Avrupa Vatandaşı* başlığı altında, yazar 1979'daki Avrupa Parlamentosu'nun başkanlık seçimine aday gösterilmesini ve seçimi kazanmasını anlatırken Avrupa'da benzer felaketlerin yaşanmaması için Fransa ile Almanya'nın özgürlükçü ve barışçıl ilkelerin çatısı altında birleşmesinin önemine vurgu yapar. Avrupa Parlamentosu seçimini kazanarak Simone Veil yasama organına başkanlık eden ilk kadın olur. 1982 yılına kadar Parlamento Başkanı olarak görev yapar ve sonrasında 1993 yılına kadar da Parlamento'da farklı görevler üstlenir.

VIII. *Bis Repetita* (Latince bir deyimdir ve iki kez tekrarlanan anlamına gelir.) bölümünde yıllar sonra yeniden Sağlık Bakanı olarak görev yaptığı yılları anlatır.

IX. *Vue de Sirius* (Fransızca 'da bir deyimdir ve Sirius Bakışı anlamına gelir. Bu deyim genellikle bir şeyin farklı bir bakış açısıyla veya olayların dışardan bir gözlemci tarafından değerlendirildiğinde nasıl görünebileceğini ifade etmek için kullanılır.) başlığı altındaki bölümde Simone Veil Jacques Chirac döneminde senatonun bazı kararlar için kendisinin düşüncelerine başvurduğunu aktarır.

X. *Hareket* bölümünde, toplumsal alanda ihtiyaç duyulan yeni düzenlemelerin başlatılması için atılacak adımlar ortaya konulur. Nicholas Sarkozy döneminde eğitim, çalışma, sağlık, adalet gibi birçok alanda yeni düzenlemelerin yapılmasına yönelik çalışmaları kapsamaktadır.

XI. *Doğruların Adaleti* başlığı altında Simone Veil Fransa'nın sonunda Alman işgali altındayken farklı kökenli vatandaşlarına uyguladığı yanlış politikalarla yüzleşmesinden duyduğu memnuniyeti belirtir. Bu kapsamda Yahudilerin uğradığı kayıpların tespit edilmesi ve haklarının iade edilmesi için hükümet tarafından araştırma komisyonlarının kurulduğunu, bu sayede Holokost'un resmi olarak tanınarak eğitim müfredatına alınma çalışmalarını aktarır.

- *Ekler* bölümünde siyasetçi kimliği ile Ulusal Meclis'te, Avrupa Parlamentosu'nda, 2005 tarihinde Auschwitz-Birkenau kampının kurtuluşunun altmışıncı yıldönümü töreninde, 2007 yılında Shoah Hafızasını Yaşatma Vakfı Başkanı olarak Panthéon'da Yahudilere yardım edenler anısına düzenlenen törende ve Birleşmiş Mitler Teşkilatında Holokost kurbanlarının anısına ithaf edilen Uluslararası Anma Günü nedeniyle düzenlenen etkinlikte yapmış olduğu konuşmaların tam metinleri yer alır.

Yapıtta olaylar tarihsel sıralamaya uygun olarak aktarıldığından anlatı karmaşık bir yapıya sahip değildir. Belirsizliğe yol açacak hiçbir öge yoktur. Tarihler takvim zamanına uygun gün, ay ve yıl olarak belirtilir. Anlatıcı öyküsünü basit, anlaşılır bir yapıda konudan uzaklaşmadan, ancak bazı durumlarda söz konusu olayla ilgili yorumlarını ortaya koymak ve açıklama yapmak için ayrıntılara yer verir. 11 bölümden oluşan yapıtı iki ana bölümde incelemek doğru olacaktır. Başlangıçtan altıncı bölüme kadar olanlar onun çocukluk ve gençlik dönemlerinin anlatıldığı ve yazarın daha bireysel yaşamına odaklanan oluşum romanlarını andırır. Bu bölümde özellikle çocukluğunu, ailesini ve kamplardaki yaşamını aktardığı durumlarda çoğunlukla duygusal bir anlatımının olduğunu görürüz. Altıncı bölüm ve sonrasını kapsayan ikinci bölümün ise mesleki çalışma alanlarını konu edinen ve toplumsal düşünce ile politik olayları harmanlayan bir tarihsel metin özelliği gösterdiğini söyleyebiliriz. Dönemin önemli politikacıları, Avrupa Birliği üyeleri, François Mitterrand ve Nicolas Sarkozy gibi Cumhurbaşkanı isimleri geçen kişilerdir. Onların seçim kampanyaları, politik görüşleri, kabineleri gibi birçok ayrıntıya yer verilir. Bu bölümde yazarın üstlendiği görevler göz önünde bulundurulduğunda, siyasetçi kimliği ağır basar daha otoriter ve ikna edici bir dil kullanır. Özellikle Jacques Chirac'ın kabinesinde tek kadın bakan olarak bulunan Simone Veil, Sağlık Bakanı olarak görev yaptığı süreçte kadınlara kürtaj hakkının tanınması için verdiği zorlu mücadeleyi şöyle anlatır: "Gerçekleri çarpıtmanın bir anlamı yok: son derece muhafazakar bir ortamda kadın olmak, kürtaj yasasını desteklemek ve Yahudi olmak gibi üçlü bir dezavantaja sahibim" (2007, s. 156). Nerdeyse tamamı erkeklerden oluşan bir Meclis'te 1974 yılında Kürtaj Yasasının kabul edilmesi Veil'in yaşadığı zorluklara karşı sergilediği kararlı ve azimli duruşun sonucudur. Avrupa Parlamentosu'na ilk kadın Başkan olarak seçilen Simone Veil'in kürsüde yaptığı konuşmada

kendisini destekleyen ve desteklemeyen tüm vekillerin başkanı olarak birleştirici barışçıl, özgürlükçü ve toplumsal ilerlemenin temel alındığı ilkeler doğrultusunda bir politika izleyeceğini belirtir. İşe koyuldukları ilk anda eski düzende ayrıcalık sahibi olanların direnişleri ile karşılaşılır ve yeniler ile eskiler arasında uyumsuzluklar başlar. Başkanlık görevinin ilk zamanlarını Simone Veil şöyle ifade eder: “ Bütün bunlar işimi zorlaştırdı. Elimden geleni yaptım ama ilk birkaç ay çok gergindi” (2007, s. 183).

Siyasi ve toplumsal yaşamda üstlendiği görevler nedeniyle yapıtta birçok isme değinilmiş olmasına rağmen anlatının merkezinde yalnızca Simone Veil ve onun yaşamı vardır, sözü edilen isimler onun kişiliğinin tarihsel oluşumuna katkı sağlamak için vurgulanmıştır.

YAPITA YÖNELİK YAPISAL DEĞERLENDİRMELER

Une Vie birinci tekil adıyla yazılmış kökleşik özyaşamöyküsü özelliklerini taşıyan bir düzyazı anlatıdır. Yapıtın metinçevresi değerlendirildiğinde yazar, anlatıcı ve anlatı kişisi arasında ad birliğinin olduğunu söylemiştik. Bu doğrultuda özöyküsel anlatıcının varlığı ile yazar okura kendisini çocuk, anne, kadın, eş, büyükanne, yargıç, bakan, kadın hakları savunucusu, Avrupa Birliği Parlamento Başkanı gibi toplumsal görevler üstlenen, sorumluluk duygusuna sahip bir birey olarak birden çok boyutla ortaya koyar. Böylece okur, yazarı çok yönlü tanıma olanağı bulurken aynı zamanda onun direnişçi, savaşçı, barışsever, cesur, çalışkan, duygudaşlık, özverili ve idealist yönlerini de görmüş olur.

Yapıtta çok fazla kişinin adı geçmektedir. Anlatının başkişisi olan Simone'nun yaşamı temel alınarak onun etrafında bulunan tüm aile bireyleri, çocukluk arkadaşları, akrabaları, kampta iletişim kurduğu arkadaşları ve ona yardım eden kişiler, eşi, çocukları, görev yaptığı çalışma arkadaşları, dönemin cumhurbaşkanları ve hükümet sözcüleri, önemli liderler ve bazı toplumsal kuruluşlardaki kişiler tek tek belirtilmiştir. Tüm bu isimler içinde aile üyelerinin ön plana çıktığı görülür: Annesi Yvonne, Babası Jean, ablası Milou, eşi Antoine ve çocukları. Politik alanda da Jacques Chirac, Yahudi soykırımını Fransızlara kabul ettirmiş olmasından dolayı, yazar için ayrı bir öneme sahiptir. Ayrıca tüm yaşamı boyunca üstelik kamplarda bile onu daima kollayan ve ona yardım eden kişiler olmuştur. Simone dışa dönük ve iletişime açık birisi olduğundan hiçbir zaman yalnız kalmamıştır. Kamplarda geçen bir buçuk yılda bile annesi ve ablası Milou her zaman yanında olmuştur. Çalışma yaşamında da titiz ve disiplinli oluşu ile önemli görevlerin üstesinden gelmeyi başarmış ve önemli liderlerle çalışma ve tanışma olanağı bulmuştur.

Yapıtta anlatı artsüremsel olarak geçmiş zamanda “mutlu bir aile” fotoğrafının betimlenmesiyle başlar ve 1920 yılında annesi ile babasının tanışması ile devam eder. Sonrasında geri sapım uygulayımı ile ataların soy geçmişlerinden söz etmek için 1850'li yıllara dönülür. Anne ve babasının soy geçmişlerinin tarihsel ve kökensel panoramasını yaptıktan sonra anlatısına 1924 yılında ebeveynlerinin evliliğinden iki yıl sonrası Paris'ten Nice'e taşınmalarını anlatması ile anlatıya kaldığı yerden devam eder. Bu tarihten sonra olaylar oluş sırasına göre 2007 yılına kadar uzanır. Anlatı baştan sona gerçeğe uygun uzamsal ve zamansal belirteçleri içerir. Olayların öykülenmesi çizgisel ilerler ve net tarihler gün, ay ve yıl biçiminde verilir. Günü ve saati belirtmek için kullanılan zaman belirteçleri hemen hemen hiç kullanılmaz. Bunu da kamplardaki yaşamla ilişkilendirebiliriz

çünkü kamplarda zamanı, günü, tarihi, gösterecek ne saat ne de takvim vardır. Zaman silikleşmiş ve tek düzedir. Zamanın akışı sabah, gece, soğuk gibi durumlarla ve gardiyanların komutlarıyla ilerlemektedir. Özyaşamöyküsü geçmişe dönük/artsüremli bir anlatı olduğundan genellikle olaylar öyküleme uygulayımı ile düz bir anlatım dili ve geçmiş zaman kipleri kullanılarak aktarılmıştır. Simone Veil'in anlattığı konulara göre yeri geldiğinde öyküsüne ara vererek konuyla ilgili itiraf, eleştiri, açıklama, suçlama veya uyarı yaptığı durumlarda şimdiki zaman kipini kullandığı ve şimdiye/ana geçtiği görülür. Anlatısını geçmişe dönük olarak çizgisel bir zaman düzleminde özel başlıklar biçiminde düzenleyen yazarın neyi nasıl aktaracağını keskin bir bilinçle planladığı görülür. Tüm metin boyunca yazarın her şeyi en ince ayrıntısına kadar aktarma arzusunda olduğu da açıktır.

Yapıtın uzamına değinecek olursak çok boyutlu olduğunu söyleyebiliriz. Nice (1927-1943)- Auschwitz -Birkenau- Bobrek - Bergen- Belsen - Gleiwitz - Dora Kampları (1943 - 1945) - Paris (Mayıs- Ağustos 1945) - İsviçre (Ağustos - Eylül 1945) - Paris (1945 - 1950) - Almanya (1950 - 1953) - Paris (1953 - 2017) gibi birçok farklı uzamların yer aldığı görülür.

Doğduğu ve 16 yaşına kadar mutlu bir aile çatısı altında Nice' de geçirdiği çocukluk yılları, Simone Veil için unutulmazdır. En büyük özlemi de o yıllara aittir. Nice çocukluğunun mutluluğuna tanıklık eden esenlikli bir uzam olarak betimlenir ancak kamplardan döndükten üç hafta sonra, başka bir deyişle şehirden ayrılışından iki yıl sonra, arkadaşlarını görmek için Nice'e gittiğinde kendisini kötü hisseder ve " yaşamımın burada olmadığını o anda hissettim" (Veil, 2007, s. 93) diyerek en kısa zamanda şehirden ayrılır. Böylelikle Nice'in kamplardan önce esenlikli ve mutlu bir uzamı çağrıştırdığı, sonrasında dayanılmaz ve yaşanılmaz eseniksiz bir uzama dönüştüğü görülür.

Kamplarda geçirdiği bir buçuk yılı aşkın süre içerisinde her gün ölümle burun burunadır. Olumsuz yaşam koşulları içerisinde sağlıklı mekanlardan ve gaz odalarından oluşan kampların sürgünün, ölümün, hastalığın, açlığın, savaşın, acımasızlığın, aşağılanmanın ve korkunun ağır bastığı tecrit edilmiş bu alanlar kapalı ve eseniksiz uzamları oluşturur. Auschwitz-Birkenau Simone'nun ilk geldiği kamptır. Onun kimliksizleştirildiği ve koluna yapılan dövmeyle yalnızca 78651 numaralı bir metaya/ et parçasına dönüştüğü yerdir. Bu kamp korkunun, endişenin ve hiçliğin hüküm sürdüğü eseniksiz bir uzamı niteler. Aynı zamanda belleğinde en çok kalan anılar bu uzamlarda gerçekleşir.

Simone'un bulunduğu tüm kampların içerisinde en iyi koşullara sahip olanı 1944 yılında Temmuz ve Eylül ayları boyunca kaldığı, sürgündekiler tarafından diğerlerine göre en iyi koşullara sahip olduğu için "sanatoryum" olarak anılan Bobrek'tir. Buraya getirilen tutuklular Siemens fabrikasında çalıştırılmışlardır. Bu açıdan karşılaştırıldığında Bobrek kampı diğerlerine göre arzulan bir uzama dönüşmüştür.

Kamptan kurtulduktan sonra Paris'e dönen Simone Veil normal yaşama uyum sağlamakta zorlanır. Uzun bir süre yatağa alışmadığı için yerde yattığını söyler. Ayrıca kendini toplumsal yaşama ve insanların tutumlarına yabancı hisseder. Simone'un bu durumdan kurtulması için ablası Denise onu İsviçre'de göl kıyısında bulunan bir rehabilitasyon/iyileştirme merkezine gitmesi için ikna eder. Simone Fransızlara göre İsviçrelilerin kamplardan dönenlerin yaşadıklarını anlamadıklarını yaşadığı birkaç olumsuz olaydan sonra far keder. Kısa bir süre sonra da eğitimine

devam etme kararı alarak Paris' e döner. Burada geçirdiği bir ayın kendisi için "korkunç bir anı" (Veil, 2007, s. 97) olarak kaldığını belirtir. Böylelikle İsviçre onun için aşılanmanın ve anlaşılmanın devam ettiği olumsuz/korkunç bir uzam olur.

Eşinin görevi nedeniyle üç yıl kalacakları Almanya ise beklenenin tersine olumlu, eğlenceli, mutlu ve güzel yılların geçtiği bir uzamı temsil eder. Kamplarda yaşadıklarından sonra bu ülkede yeniden bulunmaktan *rahatsızlık* duymadığını çünkü burada "kendi kendilerine yeten Amerikalılar gibi yaşadıklarını" (Veil, 2007, s. 97) anlatır. Bu nedenle Almanya'nın olumsuz, ürkütücü, çekinilecek, arzulanmayan bir uzam yerine kendi konfor alanlarını oluşturdukları olumlu bir uzama dönüştüğünü söyleyebiliriz.

Son olarak da Paris Simone'un eğitimini, evliliğini ve başarılı meslek yaşamını temellendirdiği bir uzam olarak onun yaşamında azmin, kararlılığın, cesaretin, şansın, mutluluğun, başarının, hayallerin, ideallerin ve tecrübenin sergilendiği esenlikli bir uzamı oluşturur. Tüm yaşadığı uzamlar göz önünde bulundurulduğunda en korkunç olanından en çok arzulanana kadar tümünün bu günkü güçlü ve başarılı Simone'un kişiliğinin oluşumunda olumlu katkıları olduğunu söyleyebiliriz. Aynı zamanda bu uzamların çeşitliliği onun dışa dönüklüğünü, aktifliğini ve yeniliklere açık olma cesaretini ortaya koymasından önemli göstergeler olarak nitelendirilebilir.

YAPITTA ORTAYA ÇIKAN TEMEL İZLEKLER

Yapıtta baktığımızda tüm izleklerin temelinde savaş ve savaşın özellikle de 1939-1945 yıllarını kapsayan II. Dünya Savaşı'nın yarattığı sonuçlar temelinde ortaya çıktığı görülür. Nazilerin yükselen Yahudi karşıtlığı birçok ülke tarafından görmezden gelinir ve çok ağır kayıplarla sonuçlanır. "Savaş, toplumu parçaladığı, bireyleri yerinden ettiği, onları bağımlı ve işlevsiz hale getirdiğinden dolayı tüm toplumlar için travmatiktir" (Soyyigit & Saylan, 2024, s.104) ve büyük bir yıkımdır. Bireylerde ve toplumlarda onarılması, telafi edilmesi ve geriye getirilmesi olanaksız sonuçlar doğurabilir. Travma "aniden ortaya çıkan, acı verdiği herkes tarafından kabul edilen, ruhsal ve bazen de bedensel varoluşu, sosyal kimliği, güvenliği ve hoşnutluğu tehdit eden bir durum" (Soyyigit & Saylan, 2024, s. 18) olarak tanımlanmaktadır. Yapıtta var olan izleklerin çoğunun da bu tanım doğrultusunda travmaya bağlı olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz ve beş başlık altında toplayabiliriz.

1. Kimlik Sorunu ve Yahudi Soykırımı (Holokost, Shoah)

Yahudiliği dinsel bir kimlik olarak görmez hiçbir zaman Simone Veil ve her durumda kendisinin, ailesinin ve atalarının laik olduklarını ısrarlı bir biçimde vurgular. Annesi ve kendisinin ateist olduğunu da açıklar (2007, s. 16). Baba tarafından yüzyılı aşkın bir zaman önce Fransa'ya yerleştiklerini ve "asimile" olduklarını da vurgular. Yahudi soyundan geldiklerini kabul eder ancak kendilerini cumhuriyetçi ve laik olarak tanımlar: "Hem anne tarafım hem de bu konuda hiç taviz vermeyen baba tarafımdaki tüm bu insanlar temelde cumhuriyetçi ve laikti" (2007, s. 14). Onların evinde Yahudilere özgü oruçlar tutulmaz, ayinler veya kutlamalar yapılmaz. Veil ailesi laiktir ve onlarda dini ritüeller hoş karşılanmaz. Veil bu konuyla ilgili olarak sekiz ya da dokuz

yaşlarındayken başından geçen bir anıyı şöyle aktarır: “Evimizi ziyaret eden İtalyan bir kuzenim beni de yanına alarak bir sinagoga götürme girişiminde bulundu. Babam bunu öğrendiğinde, bir daha böyle bir şey yaparsa artık eve giremeyeceği konusunda onu uyardı” (2007, s. 14). Ayrıca Simone dört ila beş yaşlarındayken bir çocuğun kendisini annesinin Yahudi olduğu için cehennemde yanacağını söyleyerek ağlattığını da aktarır (2007, s. 15). On beş yaşına kadar hiçbir dini bilgisinin olmadığını da ekler. 1937 yılında Paris’e gittiklerinde evinde kaldıkları bir kuzeninde Kippur gününü öğrenir. O gün Yahudi geleneklerini öğrendiği tarihin başlangıcı olur (2007, s. 15). Bu konu açılmışken onu etkilemeye devam eden Nazi kampındaki bir anısı aklına gelir ve araya onu sıkıştırır: “Kamp hayatı yüzünden neredeyse iskelet haline gelmiş, ancak Yom Kippur’da oruç tutmaya devam eden Polonyalı genç kızları hala hayranlıkla hatırlıyorum. Onların gözünde ayinlere saygı duymak hayatta kalmaktan daha önemliydi” (s. 16) diyerek dini inancın bazıları için ne kadar önemli olduğunu altını çizmektedir.

Nazi döneminde, 1943 yılında Nice’e ulaşan Gestapo Yahudilerden kendilerini bildirmelerini istemiştir. Kimlikleri ellerinden alınarak Yahudi damgası basılmış kâğıtlar verilmiş, böylece o güne kadar sahip oldukları Fransız kimlikleri yok sayılarak “Yahudi” statüsünde konumlandırılmışlardır. Bu kimliksizleştirme olgusu aynı zamanda yurtsuzlaştırma anlamı da taşımaktadır. Sonrasında kamplara gönderilmeleriyle uzamsal ve zamansal olarak silikleştirilirler. Kamplar sivil yaşam alanlarından uzakta, çevrelenmiş kapalı uzamlar olarak izole edilmiş ölüm merkezlerine dönüşür. Zamanı kavramaya yarayan ne saatin ne de takvimin olmayışı zaman kavramını da ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle yazarın kamplarda geçen zamandan söz ederken net bir tutum takınmadığı görülür.

Simone Veil 1970 yılında İsrail’e ilk yolculuğunu yapar ve kendisini İsrail vatandaşı olarak çok bir Fransız olarak hisseder. Hiçbir zaman İsrail’ e yerleşme düşüncesinin aklına gelmediğini itiraf eder (Veil, 2007, s. 139). Yapıtın başından itibaren kendisinin ve atalarının Fransız kimliğini kabul ettiklerini ve bu ülke vatandaşı olarak ona bağlı olduklarını her durumda belirtir. Bundan dolayı Almanlarla iş birliği içinde olan Vichy Yönetimi’nin Yahudi kimliklerini geçerli saymalarını ve tecrit edilerek kamplara gönderilmelerine karşı duyduğu öfke yaptığı eleştirilerde ortaya çıkar. Ayrıca dönemin yönetimini suçlayarak yaşanan olayların unutturulması için üzerine sünger çekilemeyeceğini belirtir (Veil, 2007, s. 45-47).

Kamplardan kurtulanlar arasında içinde buldukları durumla ilgili olarak iki farklı tutumun benimsendiğini görürüz: konuşmak veya susmak. Yaşanılanlar travmatik bir durum olduğu için kabuk tutmaya yüz tutmuş bir yaranın konuşularak her defasında kanatıldığı ve aynı acıların yeniden yaşanmasına neden olduğunu düşünenler tam bir suskunluk içerisinde kalmak isterler ancak konuşulduğunda acının paylaşıldığı için azaldığını söyleyenler susmamışlardır. Tanıkların aktardığı öyküler doğrultusunda kamplardaki yaşamı anlatan birçok film ve kitap ortaya çıkar. Simone Veil bunların birçoğunu ya abartılı bulur ya da yetersiz. Simone en çok kendisi gibi kamplardan kurtulan Primo Levi’nin 1947 yılında yayımladığı *Bu da mı insan* adlı yapıtını beğenir (2007, s. 85). Bununla birlikte böyle bir kitabı nasıl bu kadar hızlı bir biçimde yazdığına şaşırır ve bu başarının bir gizem olduğunu söylemekten kendini alamaz (Veil, 2007, s. 85).

Kamplardan sağ kurtulanların anlattığı “sözlü tanıklıklar ancak kaydedildikten sonra belge halini alır. Böylece sözel alandan kopup yazılı alana girerler ve sıradan konuşmadaki tanıklıktan uzaklaşırlar. Bu durumda hafızanın arşivlenmiş, belgelenmiş olduğunu söyleyebiliriz” (Ricœur, 2010, s. 203). İster arınmak isterse de bazı çıkarlar elde etmek amacıyla yapılan filmler veya yayımlanan kitaplar tarihe bırakılmış izler olarak kalacaklardır.

Simone Veil olayın çok travmatik ve trajik olduğunu kabul eder ve her iki durumun da çok zor olduğunu “Holokost hakkında konuşmak mı, ama nasıl, ya da konuşmamak mı, ama neden? Bitmeyecek soru” (2007, s. 87) diyerek ifade eder. İster konuşulsun ister susulsun “tek bir gerçek vardır: herkesin Shoah ile yaşadığıdır” (Veil, 2007, s. 88).

2. Aşağılanma Duygusu

Kamplara gönderilen kişilerin erkek-kadın ayrımı yapılmaksızın saçlarının kazınması her ne kadar kamp koşulları gereğince sağlık açısından yapıldığı söylene de özellikle kadınlarda aşağılanma duygusuna neden olmuştur. Yahudi düşmanlığını gösteren cinsiyetsizleştirmeyle başlayan uygulamalar kimliklerinin yok edilmesine kadar uzanır. Kampa geldikleri ilk gün bileklerine yapılan numaralı dövmelemler onların yeni kimlikleri olmuştur ve bu numarayı unutmamaları gerekmektedir. Kamptaki tüm tutuklu kadınların isimleri *Sarah*'dır. İbranice Sarah (Sara veya Sarai) *prences* (Barbé, 1995, s. 361) anlamına gelir ve *Tevrat*'ın ilk bölümünü oluşturan *Yaratılış* kitabında İbrahim peygamberin eşi ve İshak peygamberin annesi olarak bilinir. Hem dini hem de toplumsal yaşamdaki anlamlarına bakıldığında Sarah isminin kamplardaki tutsak ve her şeyden yoksun bırakılmış kadınlar için kullanılması ile ironi ortaya çıkar ve aşağılanma duygusu vurgulanır. Simone Veil yaşanan bu durumları anlatısında dile getirdiği gibi her konuşmasında da anımsatmayı unutmaz. Bileğindeki o dövmelemleri tüm yaşananların izi olarak görür ve sildirmez çünkü “izler yok olan bir şeyin imge olarak varlığının” (Ricœur, 2010, s. 168) kanıtı olarak yer alır.

Kamplarda genel muayenelerde veya duşlarda gardiyanların gözcülüğündeki tüm kadınlar çıplak olmak zorundadır. Annesini ilk defa çıplak kampta gördüğünü söyleyen Simone, annesinin yaşadığı mahcubiyeti ve aşağılanmayı unutamadığını belirtir. Ayrıca yaşanan cinsel tacizleri hiç konuşmak istemez. Kamplardan sonra kendisine dokunulmasından rahatsızlık duyar ve kazara olsa da buna izin vermez. Yaşadıkları insanlık dışı davranışları 2005 yılında yaptığı bir konuşmada şöyle özetler: “Bedenlerimizi yok etmek yeterli değildi. Ruhumuzu, aklımızı, insanlığımızı da kaybetmemizi sağlamak gerekiyordu. Geldiğimiz andan itibaren kollarımızda hala dövmelemler olan numara ile kimliğimizden yoksun bırakıldık, (et) parçasından başka bir şey değildik” (Veil, 2007, s. 288) diyerek aşağılanmalarla yalnızca bedenleri değil benlik saygılarının da yok edildiğini ifade eder.

Bunun dışında toplama kamplarına gönderilen Yahudilerin hayvan vagonlarında tıka basa taşınmaları, kaldıkları yerlerdeki sağlıksız koşullar, besin yetersizliği, tacizler, zorlu çalışma koşulları ve en önemlisi de hasta-yaşlı kişilerin doğrudan gaz odalarında ölüme gönderilmeleri duygusal çöküntüye yol açarak aşağılanma ve benlik saygısının yok edilmesine yönelik nefret göstergesi olarak değerlendirilebilir.

3. Zorluklara Direnme (Fr. La Résilience) ve Yaşamda Kalma

Bir günde sınır dışı edilmeleriyle başlayan ve bilinmezliğe doğru çıkılan yolculukta olumsuz hava ve yaşam koşullarına kamplardaki insanlık dışı ve acımasız uygulamaların eşlik ettiği görülür. Bindikleri trenlerde insanlıkları ellerinden alınan bu kişiler hayvanlarla aynı vagonlarda üst üste istiflenmiş biçimde yolculuk yapmaya zorlanırlar. Kamplardaki sağlıksız, havasız ve hijyensiz koşullara yetersiz gıdanın eşlik ettiği görülür. Yazara göre en kötüsü de buradaki yaşam koşullarının moral açısından dehşet verici olması ve her yerde ıstırapın/ can sıkıntısının kol gezmesidir. Simone Veil, Drancy kampına ulaştıklarında “sefalet ve insanlık dışı koşullara bir adım daha yaklaştığımızı hemen fark ettik” (2007, s. 42) diye belirtir. Aslında bunlar buzdağının görünen yüzüdür. Yazar farklı kamplardaki gittikçe zorlaşan yaşamı anlattığı ikinci bölüme *Cehennem* başlığını vererek çektikleri eziyeti anlatmak ister. Zor yaşam ve çalışma koşullarına direnerek yaşamda kalanların sürekli aynı yerde/kampta kalmadıkları görülür. Gereksinimlere göre farklı kamplara doğru yolculuk ettiklerini ve her yeni aşamanın “sonsuz gibi görünen cehenneme iniş” olduğunu vurgular. Bu cehennemin karanlıklarında kendilerini neyin beklediğini bilmedikleri gibi son derece olumsuz koşulları hayal bile edemezler. Gün geçtikçe kötü koşullar yüzünden insan bedeninin zayıflamasına bağlı olarak bazı hastalıkların ortaya çıkması da insan katliamına destek vermektedir. Birçok insan tifüs hastalığına yakalanmış ve tedavi edilmediği için de ölüme terkedilmiştir. Annesi de kampta bu hastalığa yakalanmış her ne kadar dirense de ölüme yenik düşmüştür. Çocuk yaşta annenin kaybedilmesini Boris Cyrulnik “kimlik bozukluğuna yol açacak Psiko-ruhsal bir risk” (2002, s. 13) olarak tanımlar ve olayın travmatik boyutuna vurgu yapar.

Ölümün kol gezdiği kampların elverişsiz koşulları yanında kamp çalışanları tarafından uygulanan akıl almaz ve nedensiz kuralları anlamaya çalışmak ve mantık ölçüsünde nedenler üretmek kampa yeni gelenlerin takındığı tavırlardır ancak yanlış uygulamaları sorgulamak, isteklerde bulunmak ve itaatsizlik doğrudan gaz odasına gönderilmek için yeterli nedenlerdir. Yaşamda kalmak isteyenler bu durumu kavrayıp boyun eğenler olmuştur. Burada boyun eğmek tüm olumsuzluklara karşı direnmek anlamı da taşımaktadır. Dayanıklılık/direnış aynı zamanda kampın acımasız gerçekliği ile yüzleşmek anlamına da gelmektedir.

4. Avuntu ve Boyun Eğme

İnsan olumsuz durumlarla karşılaştığında hemen morali bozulur ve bunu hak etmediğini düşünür. İncancına veya olaylara bakış açısına göre ya kabullenir ya da isyan eder. Bazı durumlar bizim dışımızda gelişir ve müdahale etme/değiştirme olanağımız olmayabilir. Sonuçları acı da olsa bu güçlüklerle yüzleşmemiz ve sonunda kabul etmemiz kaçınılmazdır.

Yazar, 3 Eylül 1939 tarihinde savaş ilan edilmesine rağmen buldukları şehirde her şeyin normal akışında devam ettiğini, ailesi için de bir tehlikenin bulunmadığı belirtilir ancak zamanla tehlikenin yaşadıkları şehre ve kendilerine doğru yaklaştığını anlamaları uzun sürmez. 1941 yılı itibari ile önce yabancı sonra Fransız Yahudilerin kendilerini bildirmeleri (kimliklerini ifşa etmeleri) zorunlu tutulur. 14 yaşındaki Simone’un bu durumu o dönemde anlaması ve anlatması zor olacağından yazarın şimdinin bakış açısıyla yorum yaptığı ve öznel davrandığı anlaşılmaktadır. “Ancak, neredeyse tüm Yahudi aileler gibi, yasalara saygı göstermeye alışkın olduğumuzdan ve

sonuçlarını çok fazla sorgulamak istemediğimizden bu formaliteye uyduk: şu an, geleceği merak etmememiz için yeterince acı vericiydi” (Veil, 2007, s. 34) diyerek Yahudileri ve ailesini yüceltir.

Yazar, Yahudilerin uysal ve kurallara uyan bir toplum olarak taşkınlık çıkarmak yerine söylenenleri harfiyen yerine getirdiklerini her fırsatta belirtir. Boyun eğmelerinin korkaklıktan olmadığını toplumsal normlara ve yasalara bağlı olmalarından kaynaklandığını söyleyen yazar Yahudi halkını yüceltmenin yanı sıra onları korumaktadır.

Tüm bu olumsuz ve yaşamı tehdit eden koşullar içerisinde onlara ayakta kalma, mücadele etme ve direnme gücünü veren tek avuntu ise kamplarda ailelerin bir arada olmasıdır. Kamplardaki kişilerin tek bir isteği vardır: “hep bir arada olmak ve ayrılmamak” (Veil, 2007, s. 44).

5. Özlem, Pişmanlık ve İtiraf

Ailelerinden, sevdiklerinden, arkadaşlarından, evlerinden, vatanlarından, okullarından, eşyalarından, sahip oldukları her şeyden yoksun bırakılarak ölüme sürüklenen insanların en büyük özlemi geçmişe, geçmişte sahip olduklarına duydukları özlemdir. Simone Veil’in şimdiden baktığında en büyük özleminin Nice’te ailecek bir arada oldukları savaş öncesi o mutlu çocukluk günlerine ait olduğu görülür (Veil, 2007, s. 22).

En büyük pişmanlığı ise abisi Jean’ın kendileri ile gelmek yerine Fransa’da kalmasının onun için daha iyi olacağını söylemek olduğunu belirtir.

Kendilerini kamplara götürecek trene bindiklerinde başlarına nelerin geleceğinden habersiz zorlu bir yolculuğa çıkarlar. Vagonların insan ve hayvanlarla tıka basa dolu, nefes alınamayacak kadar havasız ve elverişsiz olması başlarına gelecek korkunç olayların habercisi olsa da umutlarını yitirmezler ancak trenden indikleri anda “cehenneme “ geldiklerini anlarlar. Yazar başlarına gelecekleri bilselerdi trenden kaçmak için her türlü yola başvurabileceklerini itiraf ederek pişmanlığını ortaya koyar (Veil, 2007, s. 50).

SONUÇ

2007 yılında yayımlanan *Une Vie* adlı özyaşamöyküsü mutlu bir çocuk, azimli bir genç kız, çalışkan ve ne istediğini bilen bir yetişkin, iyi bir eş ve anne, kadın hakları savunucusu bir aktivist, idealist ve başarılı bir politikacı, barışsever ve özgürlükçü bir Avrupa’nın inşası için emek vermiş bir Parlamento Başkanı ve Holokost’u yaşayanların haklarını koruyan ve bu belleğin yaşatılması için birçok kurumun başkanlığını ve sözcülüğünü yapan Simone Veil’in 80 yıllık yaşamını geçmişe dönük olarak çok boyutlu ortaya koyar. Tekil birinci kişi ile öykülenen anlatının özyaşamöyküsü türünde ulamlandığını görürüz. Özyaşamöyküsünü yazmaya karar veren yazar bugünden geçmişe bakarak yaşadıklarını yeniden biçimlendirme ve kendini oluşturma çabası içerisinde. Bunu yaparken de yazarın kendisiyle, geçmişle, çevresiyle ve ülkesiyle yüzleşmesi ve hesaplaşması bir özyaşamöyküsünde ortaya çıkan temel özelliklerdendir. Simone Veil’in özyaşamöyküsü kendisiyle yüzleşmekten çok yaşamdaki başarılarını anlatmaya odaklı insanları özgürlüklerinden alıkoyan Holokost’un unutturulmamasını amaç edindiği bir anlatı düzleminde kurulmuştur. Veil’in hesaplaşma olgusu *öteki* (Yahudi) kavramına yönelik politik ve toplumsal düzeydeki yaklaşımları kapsar ve suçlamaya kadar uzanır.

Bir özyaşamöyküsünden beklenen yazarın kimliğini ortaya koyması olgusunu da barındıran yapıtta kendi yaşam öyküsünü anlatan, diplomatik ve politik alanda başarılı bir hukukçu olan ve bu öyküyü kaleme alan Simone Veil'den söz edilebilir. Yapıtta baktığımızda kapağından başlayarak yazarının Simone Veil olduğu belirtilir. Sonrasında yazarın bu kitabı ölen aile bireylerinin adları sıralanarak onlara ve şu anki kendi ailesine ithaf ettiği görülür. Yapıtın ilk sayfasındaki kişi ve yer adları yazarın gerçek yaşamıyla örtüşür. Tüm roman boyunca birinci tekil kişi adıyla öykülenen anlatıda anlatıcının aynı zamanda anlatı kişisi olduğu açıktır. Anlatıcı Simone, anlatı kişisi Simone'un yaşamını, ruhsal durumlarını ve düşüncelerini aktarmaktadır.

Bu bağlamda, Lejeune'un altını çizdiği yazar = anlatıcı = anlatı kişisi arasında kimlik birliği kurulduğundan ad sözleşmesi yerine getirilmiş olur. Yapıtın başında S.V. kısaltmasıyla anlatıda "hiçbir kurguya yer vermeyeceğini" söyleyen anlatıcının içtenliği ve gerçeklere bağlı kalacağını vurgulaması okura dönük özyaşamöyküsel sözleşmenin yapıldığını gösterir. Yapıtta yer alan fotoğraflar ve eklenen konuşma metinleri Simone Veil'in yaşamöyküsünün gerçekçiliğine vurgu yapan kanıtlardır. Yazarın anlatısına çocukluk döneminden başlamasıyla özyaşamöyküsünün temel nitelikleri tamamlanmış olur. Özyaşamöyküsünde sözü edilen kişinin tarihsel, politik ve toplumsal olaylara tanıklık etmesi faktörü, incelenen yapıt için de geçerlidir. Yapıtta ortaya çıkan II. Dünya Savaşı'na bağlı olarak kimlik sorunu, Yahudi soykırımı, aşağılanma, boyun eğme, avuntu, pişmanlık, özlem, zorluklara karşı direnme ve yaşamda kalma gibi pek çok izleğin ortaya çıktığı saptanmıştır. Simone Veil'in özyaşamöyküsü aracılığı ile yaşadığı dönem içinde tanık olduğu toplumsal, siyasal ve tarihsel olaylara karşı tutumunu anlatının içinde yapmış olduğu eleştiriler, açıklamalar, itiraflar ve suçlamalar aracılığı ile saptamak mümkündür. Özyaşamöyküsünde anlatı geçmişe dönük olarak oluşturulduğundan anımsamak türün anahtar sözcüğü gibidir. Yazarın bazı olayları çok net bir biçimde anımsadığı durumlarda cümlesine "çok iyi anımsıyorum" diyerek başladığı görülür. Bu da çocukluk ve üniversite yıllarına ait olumlu imgelerin olduğu dönemlerdir. Nazi kamplarının dışarıya kapalı olması ve insanların birbiriyle konuşmasının yasaklanmasıyla, kamplardaki yaşam hem içerdekiler hem de dışardakiler için tam bir gizemdir. Burada hiçbir zaman bir açıklamanın yapılmaması, sadece emir ve komutların geçerli olması, dışarı ile tüm bağlantıların kesilmiş olmasının yansıması yazarın kamp yaşamını anlattığı bölümlerde karşımıza çıkar. "Belki", "... gibi ", "ya da" v.b. varsayımlı cümlelerin bu bölümlerde yoğunlukta olduğunu görürüz.

Bu yapıt aracılığı ile okur çok yönlü olan Simone Veil'in kamplarda geçen yaşamını öğrenmekle kalmaz aynı zamanda onun yaşamda kalma arzusu ile zorlukların üstesinden gelen güçlü kimliğinin farklı yönlerini de tanıma olanağını bulur. Auschwitz-Birkenau'nun kurtuluşunun altmışıncı yıldönümü anma töreninde 27 Ocak 2005 tarihinde yaptığı konuşmadan bu yana kamplarda yaşamda kalanların sözcüsü olmuştur. Bu tutumu ile Simone Veil'in unutulmaya yüz tutmuş yaşanan tüm bu insanlık dışı vahşetin geçmişte kalarak unutulmasını engellemek ve bireysel bellekte olduğu gibi toplumsal bellekte de yaşatılması çabasında olduğu görülür. Her konuşmasında kendisi ve bu dramı yaşayanların Holokost'u düşünmedikleri tek bir günün bile geçmediğini açıklar. Holokost'u anımsatacak anıtların, izlerin, kayıtların ve özel günlerin varlığı bu olayın unutulmasını önleyerek ortak bellekte yaşatılmasını sağlayacaktır. Bu bakımdan Veil'in her platformda yaptığı konuşmalar ve yayımlanan özyaşamöyküsü unutuşun karşısında olacaktır.

Une vie adlı yapıt yalnızca Simone Veil'in geçmişini ve kendisini yeniden oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda Fransa'nın da kendisiyle yüzleşmesine tanıklık eder. Bu açıdan da tarihsel bir hafızanın oluşmasına katkıda bulunduğu için değerli bir yapıt olma özelliğini de taşıdığını söyleyebiliriz. Ayrıca yazarın özyaşamöyküsünün incelenmesi, sadece geçmişe değil, geleceğe de ışık tutar. Veil'in mirası, insan hakları, kadın hakları ve demokrasi gibi evrensel değerlerin korunması ve ilerletilmesi için bir ilham kaynağı olarak varlığını sürdürmesi bakımından kıymetlidir. Yapıtın ele aldığı konular ve öyküleme biçimi ile anlatının kurgusal nitelikleri doğrultusunda, çerçevesi Philippe Lejeune tarafından belirlenen özyaşamöyküsü kuramına göre türün tüm özelliklerini taşıdığını söyleyebiliriz.

KAYNAKÇA:

- Barbé, Jean-Maurice (1995). *Nouveau Dictionnaire des Prénoms*. Rennes : Éditions Ouest-France.
- Cyrułnik, Boris (2002). *Un merveilleux malheur*. Paris : Editions Odile Jacob.
- Cyrułnik, Boris ve Gérard Jorland (2012). *Résilience Connaissances de Base*. Paris : Editions Odile Jacob.
- Dictionnaire Français. *Lexilogos*. Erişim Tarihi : 10.02.2024.
<https://www.cnrtl.fr/definition/autobiographie>
- Genette, Gérard (1972). *Figures III*. Paris : Edition du Seuil.
- D'Hyponne, Augustin. *Les Confessions*. Erişim Tarihi : 10.02.2024.
https://www.samizdat.qc.ca/arts/lit/Confessions_Augustin.pdf
- Kahramanoğlu, Fatma (2022). "Özyaşamöyküsünden Özkurmacaya". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloj ve Çeviri_bilim Dergisi*, C.4/1, s.18-36. DOI: 10.55036/ufced.1096343.
- La langue française. *Dictionnaire*. Erişim Tarihi: 10.02.2024.
<https://www.lalanguefrancaise.com/dictionnaire/definition/autobiographie>
- Lejeune, Phillipe (1975). *Le pacte autobiographique*. Paris: Seuil.
- Starobinski, John. (1970). *Le style de l'autobiographie*. *Poétique*, 3, 257-265.
- Şengel, Buğra (2023). "Şiddet türleri bağlamında Maupassant'ın "Bir Hayat" adlı romanı". *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi(Ö12)*, 500-508.
<https://doi.org/10.29000/rumelide.1331550>
- Tilbe, Ali (2019). *Yeniötesi Yazında Özkurmaca*. İngiltere: Transnational Press London.
- Tilbe, Ali ve Haluk Turğut (2013). Romain Gary'den Yeniötesi Bir Özkurgusal Roman: *Şafakta Verilmiş Sözümler Vardı*. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (8), 651-658.
- Tilbe, Ali ve Kamil Civelek (2007). "Anılara Şiirsel Bir Yolculuk: Nedim Gürsel ile Sağ Sağlım Kavuşsak", *Yazarlığının 40. Yılında Nedim Gürsel Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi-Doğan Yayıncılık*, 05 Ocak 2006 (16), 207-214.
- Soyyığıt, Vesile ve Ezgi Saylan (2024). *Traumayı Anlamak*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Ricœur, Paul (2016). *Zaman ve Anlatı 4: Anlatılan (Öykülenen) Zaman*. Umut Öksüzün ve Atakan Altınörs (Çev.), 2. Basım, İstanbul : YKY.

Ricœur, Paul (2010). *Hafıza, Zaman, Unutuş*. M. Emin Özcan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Rousseau, Jean-Jacques (1841). *Les Confessions*. Nouvelle édition. Paris : Charpentier. Erişim tarihi: 11.09.2024.

<https://dn790003.ca.archive.org/0/items/lesconfessionsde00rous/lesconfessionsde00rous.pdf>

Veil, Simone (2007). *Une Vie*. Paris : Editions Stock.

OKTAY YİVLİ

Kırk Yama

AŞK, EDEBİYAT ve ÖTEKİ ŞEYLER

Günce Yayınları

Mahmut Babacan

Üniversiteler İçin

Türk Dili Kompozisyon Bilgileri

Günce Yayınları

8.
BASIM

Başka Bir Tarih Hayal Etmek

TÜRK EDEBİYATINDA ÜKRONYA

MURAT GÜR

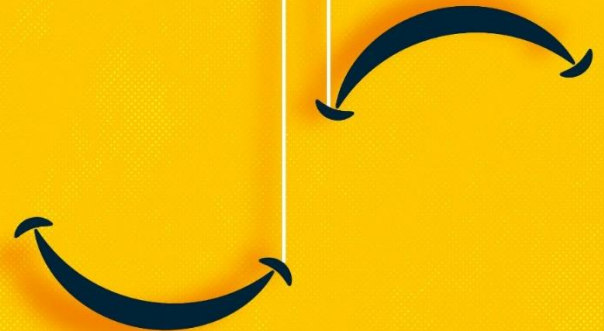

Günce Yayınları

DR. MUSA ERASLAN

CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNDE

MİZAH VE İRONİ

Günce Yayınları